

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

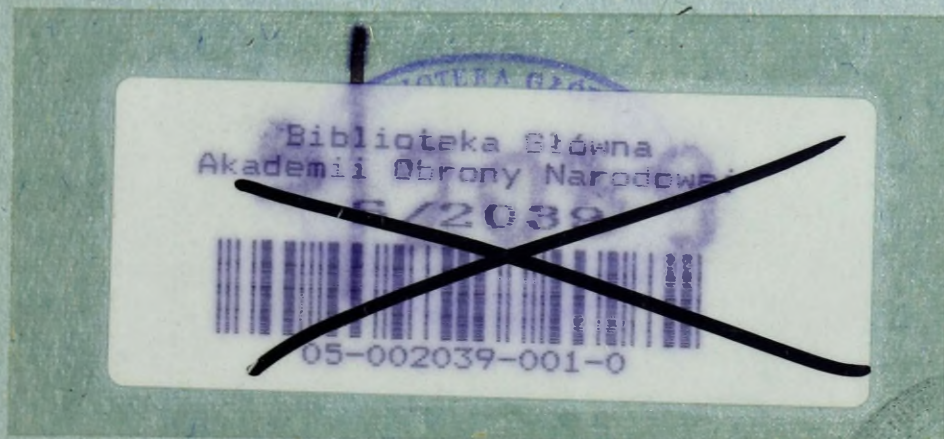
**WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ**

~~Do użytku służbowego~~

Egz. Nr

**PRZECHODZENIE
DO DZIAŁAŃ NIEREGULARNYCH**
(Materiały z konwersatorium)

Λ

WARSZAWA

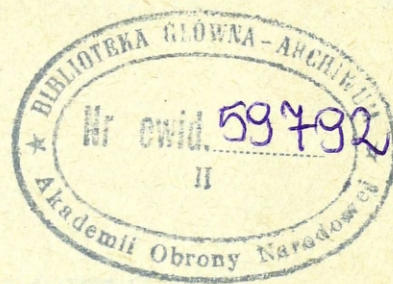
59792

1993

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

~~Do użytku służbowego~~

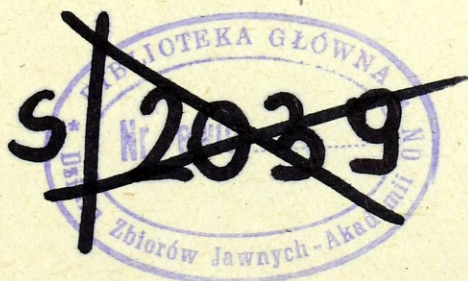
Egz.nr

PRZECHODZENIE DO DZIAŁAŃ NIEREGULARNYCH

(Referaty i głosy w dyskusji)

1

SPIS TRESCI

WSTEP	3
- płk dr hab. Zbigniew SCIBIOREK	3
I. Referat wprowadzający:	
PRZECHODZENIE DO DZIAŁAN NIEREGULARNYCH	4
- płk dr hab. Zbigniew SCIBIOREK	
- mjr dypl. Piotr LUCKA	
II. DYSKUSJA	
1. CELE I ZADANIA DZIAŁAN NIEREGULARNYCH W OPERACJACH NA OBSZARZE KRAJU	10
- ppłk dr Zbigniew SABAK	
2. CEL DZIAŁANIA WOJSK W DZIAŁANIACH NIEREGULARNYCH ..	19
- ppłk dr Konrad RUDAWSKI	
3. WARUNKI PRZECHODZENIA PODODDZIAŁÓW DO DZIAŁAN NIEREGULARNYCH	21
- mjr dypl. Kazimierz RAKOWSKI	
III. PODSUMOWANIE	28
- płk dr hab. Zbigniew SCIBIOREK	

W S T Ę P

Celem pierwszego spotkania były teoretyczne podstawy działań nieregularnych. W wyniku dyskusji umiejscowiliśmy te działania wśród innych rodzajów walki. Dokonano także zdefiniowania rozpatrywanych działań, bowiem zarówno zapisane w różnego rodzaju podręcznikach i wydawnictwach encyklopedycznych nie odpowiadają współczesnym realiom.

Wszystkie głosy w dyskusji z lutowego konwersatorium, jak i wspomniana definicja zostały wydane w formie zwięzłego wydawnictwa. Jest ono dostępne w bibliotece akademickiej. Również i dzisiejsze wystąpienia chcemy zawrzeć w stosownym opracowaniu.

Na dzisiejszym konwersatorium zamierzamy przedyskutować warunki przechodzenia do działań nieregularnych. W ramach naszego spotkania, osób profesjonalnie zajmujących się tym rodzajem walki, chcemy też nakreślić przewidywany cel działania zgrupowań taktycznych wewnątrz ugrupowania przeciwnika. To z kolei umożliwi wyartykułowanie zadań, jakie mogą być realizowane podczas prowadzenia działań nieregularnych.

Mjr dypl. Piotr LUCKA

Płk dr hab. Zbigniew SCIBIOREK

PRZECHODZENIE DO DZIAŁAŃ NIEREGULARNYCH

Doktryna obronna Rzeczypospolitej akcentuje stosunkowo dużą rangę działań nieregularnych w ewentualnych operacjach na obszarze kraju. Działania te są istotnym elementem systemu obronnego państwa.

W ramach nakreślonego planu tworzenia podstaw powyższych działań, zasadnym jest przybliżenie czynników wywierających wpływ na przechodzenie do działań nieregularnych. Możliwe jest to poprzez:

- dokonanie analizy możliwych sytuacji przechodzenia do działań nieregularnych;
- rozpatrzenie warunków i celów prowadzenia działań nieregularnych;
- sprecyzowanie zadań możliwych do wykonania w ramach działań nieregularnych.

Przyjmując za podstawę rozważań działania taktyczne oraz ich klasyfikację, można doszukać się i sprecyzować sytuacje, w których przejście do działań nieregularnych jest optymalnym rozwiązaniem. Wielce przydatna jest też wizja działań bojowych, jakie mogą być prowadzone w ewentualnych operacjach na obszarze kraju. Powyższy sposób postępowania pozwolił na wysublimowanie dość szerokiej gamy sytuacji, jakie mogą zaistnieć w walce, bitwie i operacji, a zmusić wojska do prowadzenia działań nieregularnych.

Dla określenia obszaru problemu w sposób bardziej precyzyjny dokonano merytorycznych uogólnień sytuacji przechodzenia do działań nieregularnych. Polegały one na wyeliminowaniu o znacznej dozie podobieństwa, a następnie określeniu sytuacji najbardziej prawdopodobnych, do których można zaliczyć:

- niekorzystne ukształtowanie linii styczności wojsk, stawiające broniące się wojska w oskrzydłującym położeniu;

- uporczywą obronę miast, osiedli oraz ważnych obiektów podczas prowadzenia przez przeciwnika natarcia w dużym tempie;
- prowadzenie działań obronnych w terenie uniemożliwiającym manewr odwrotowy (przeszkoda wodna, wybrzeże morskie, teren lesiasto-jeziorny);
- odcięcie części sił wykonujących zwrot zaczepny;
- długotrwałą walkę w okrażeńiu, wyczerpanie się zapasów i brak możliwości utrzymania bronionego obszaru (rejonu);
- zmasowane użycie przez przeciwnika sił aeromobilnych.

Spektrum powyższych sytuacji pozwala przechodzić wojskom do działań nieregularnych w sposób:

- nieplanowy (wymuszony);
- planowy (zamierzony).

Wśród wymienionych sytuacji dość łatwo można wskazać te, które niejako podpowiadają celowość przejścia części wojsk operacyjnych do działań nieregularnych. Łatwość wyróżnienia sytuacji polega na tym, że położenie wojsk własnych i działanie przeciwnika jest dość dokładnie sprecyzowane i można nakreślić perspektywę rozwoju wydarzeń. To z kolei upoważnia dowódcę określonego szczebla do podjęcia decyzji o przejściu i prowadzeniu działań nieregularnych. W konkretnej sytuacji będzie to rozwiązanie gwarantujące zachowanie zwartości bojowej i umożliwiające dalszą walkę z wrogiem.

Decydujące znaczenie w przejściu do działań nieregularnych w sposób planowy, ma zawsze cel jaki zamierza osiągnąć. Cel jest głównym wyznacznikiem postępowania w określonej sytuacji. W wielu przypadkach sytuacje mogą być wspólne dla planowego i nieplanowego przechodzenia do działań nieregularnych. Lecz jeśli nawet sytuacje mogą być podobne, to jednak samo przechodzenie mieć będzie różne uwarunkowania.

Znacznie trudniej natomiast jest wskazać jednoznacznie, sytuacje sprzyjające nieplanowemu przechodzeniu do działań nieregularnych. W tym przypadku przed organizatorami i wykonawcami jawi się wiele znaków zapytania, niewiadomych. Położenia wojsk

nie będzie można zawczasu określić. Również działanie przeciwnika wpływać będzie pośrednio na określone zdarzenia pola walki.

Jak już wcześniej wskazano, przy nieplanowym sposobie dowódca podejmujący decyzję nie ma zbyt dużego wpływu na położenie wojsk, ich liczebność oraz zaopatrzenie. W takiej sytuacji przejście do działań nieregularnych jest działaniem wymuszonym i niejednokrotnie to jedyne wyjście z kłopotliwego położenia by móc dalej prowadzić walkę z przeciwnikiem.

Zupełnie inaczej natomiast wygląda kwestia przechodzenia do działań nieregularnych planowo. Są podstawy przypuszczać, że decyzja oraz problemy związane z zorganizowaniem i przejściem określonych zgrupowań taktycznych na obszarze czasowo zajętych przez przeciwnika leży w gestii szczebla operacyjnego. Założenie takie wynika między innymi z następujących powodów:

- w pełnej kontroli nad przebiegiem operacji nie może być żadnej dowolności w przechodzeniu do działań w ugrupowaniu przeciwnika, które wpływają na rozwój wydarzeń na froncie;
- wojska prowadzące działania nieregularne współdziałają, a niekiedy mogą być wzmocnione siłami pozamilitarnymi, o istnieniu których szczebel taktyczny nie zawsze musi być poinformowany;
- zgrupowania mające przejść do działań nieregularnych muszą być odpowiednio przygotowane i zabezpieczone oraz wcześniej rozwiązane kwestie ze sfery współdziałania.

Głębia działań nieregularnych wskazuje na to, że tylko szczebel operacyjny dysponując odpowiednimi środkami może wspierać te działania. Najistotniejszym argumentem jest jednak to, że wyprzedzając trzeba rozstrzygnąć wiele kwestii z obszaru współdziałania. Musi nastąpić uzgodnienie sposobu realizacji zadań na wspólnym obszarze działania różnych sił, które znajdują się wewnątrz ugrupowania przeciwnika. Uzgodnienia te może uczynić jedynie szczebel operacyjny, bowiem głównie na jego korzyść będą prowadzone działania nieregularne. Z reguły ich głównym koordynatorem będzie więc korpus armijny.

Przejście do działań nieregularnych planowo uzasadnione jest i ze wzzech miar słuszne szczególnie w obliczu przejścia do przeciwuderzenia i przeciwnatarcia. Sprzyjać temu będzie prowadzenie działań opóźniających, jako pierwszej fazy obrony manewrowej, która jest domeną szczebla operacyjnego.

Przy przechodzeniu do planowych działań nieregularnych, cele i główne zadania będą odpowiednio wcześniej zakreślane. Nie można wykluczyć, że niekiedy sposoby działania również zostaną nakreślone, choć w tym względzie możliwie największą swobodę należy zapewnić bezpośrednim wykonawcom.

Dość szerokim, a jednocześnie bardzo złożonym obszarem dociekań jest określenie warunków, w jakich mogą być prowadzone działania nieregularne. Okoliczności te implikują bowiem w decydującej mierze realność celów oraz wykonania zadań. Warunki przechodzenia do działań nieregularnych wpływają też na wiele innych, ale jakże istotnych kwestii późniejszego działania. Dokonując pewnych uogólnień, warunki w jakich może następować przechodzenie do działań nieregularnych, można podzielić na wynikające z:

1. pola walki;
2. terenu;
3. postawy ludności cywilnej.

Niniejszy podział nie wynika z hierarchizacji ważności. Poszczególne grupy obejmują czynniki o podobnym charakterze. Ujęte w system i umiejętnie wykorzystane gwarantują realizację celów działań nieregularnych.

W ramach warunków pola walki należy uwzględnić:

- a) charakter działań i stosowane środki walki;
- b) tempo natarcia przeciwnika i możliwości jego załamania;
- c) swobodę działania wewnątrz ugrupowania przeciwnika.

Czynniki te wpływać będą na wojska ujemnie bądź dodatnio, w zależności od dotychczasowego przebiegu działań wojennych i perspektywy ich dalszego rozwoju. Zależać od nich będzie stopień jasności sytuacji, a co za tym idzie i na stan psychiczny żołnierzy. To zaś wywrze wpływ na ich działanie w momencie przechodzenia (pozostawania) do działań wewnątrz ugrupowania prze-

ciwnika. Przy korzystnej prognozie rozwoju wydarzeń nie będą te fakty utożsamiane z porażką, a jako najkorzystniejszym wyjściem z sytuacji do prowadzenia dalszej walki z agresorem.

Kraś uwarunkowań i zależności zamyka się, bowiem warunki dyktuje również przeciwnik. Jego działanie bezpośrednio wpływać będzie na możliwość przechodzenia do działań nieregularnych. Znaczenie ma tu nie tylko działanie wojsk operacyjnych nieprzyjaciela na froncie. Przy przechodzeniu do działań nieregularnych, niezbędnym jest przeprowadzenie oceny jego możliwości przeciwdziałania i zwalczania sił wewnątrz własnego ugrupowania. Skala tego przeciwdziałania wpływać będzie na możliwości przechodzenia, a następnie na swobodę prowadzenia działań nieregularnych.

Znaczącym sprzymierzeńcem w tym zakresie może być teren. Warunki terenowe na obszarze kraju są bardzo różnorodne. Urozmaicona rzeźba terenu, znaczna ilość obszarów leśnych sprzyja skrytemu przygotowaniu się do działań i przedostaniu w ugrupowanie przeciwnika.

Przy przechodzeniu do działań nieregularnych szczególnego wymiaru nabiera współpraca z ludnością cywilną. Miejscowe społeczeństwo służyć może nie tylko wsparciem materialnym, ale i informacyjnym. Przyjaźnie nastawiona ludność może być swoistym przewodnikiem w terenie jej najlepiej znanym. Niekiedy zabudowania, a nawet całe ogiedla mogą stanowić miejsce ukrycia i przetrwania na czas przechodzenia linii frontu.

Należy w tym momencie podkreślić wzrastającą rolę rejonów zurbanizowanych. Sprzyjać one będą nie tylko zaopatrywaniu, lecz i pomocy medycznej. Większe skupiska ludności ułatwiają pozyskiwanie niezbędnych informacji i co bardzo ważne, ułatwiają ewentualne bytowanie.

Znajomość warunków przechodzenia i prowadzenia działań nieregularnych wskazuje na skalę problemów do rozwiązania przez zgrupowania taktyczne w realizacji zadań. Ma to również duże znaczenie w pierwszej fazie działań nieregularnych i konieczności przetrwania w okresie izolacji.

Analizując powyższe warunki można wyciągnąć wniosek, że w ramach działań nieregularnych realnym stać się może osiągnięcie następujących celów:

- ograniczenie swobody działania przeciwnika na obszarze przez niego zajętych;
- absorbowanie wojsk przeciwnika do realizacji zadań bezpośrednio nie związanych z rozwijaniem działań zaczepnych;
- oddziaływanie psychologiczne.

Tak sformułowane cele stanowią podstawę do określenia zadań, których wykonanie pozwoli osiągnąć te cele. Skala zadań musi być jednak, zawsze dostosowana do określonej sytuacji oraz możliwości danego zgrupowania. Należy również liczyć się ze zmianą położenia wojsk prowadzących działania nieregularne. Jest to szczególnie ważne przy planowym przechodzeniu do działań nieregularnych, gdzie jak już wcześniej zauważono, cele oraz zadania będą wyznaczane. Przy szybkiej i radykalnej zmianie położenia, cele i zadania mogą być osiągnięte w stopniu mniejszym niż założono.

Niezależnie jednak od sposobu przechodzenia do działań nieregularnych, podczas ich prowadzenia mogą być realizowane następujące zadania:

- rozpoznanie i śledzenie przeciwnika;
- niszczenie obronnych newralgicznych elementów i środków ogniowo-radiocielektronicznego oddziaływania;
- uniemożliwienie przeciwnikowi wykorzystywania obiektów stacjonarnych;
- dezorganizowanie systemu komunikacyjnego i zapatrywania działań przeciwnika;
- dezorganizowanie łączności i dowodzenia.

Zależnie od warunków przechodzenia, a następnie prowadzenia, paleta zadań może być znacznie większa. W okresie prognozowania działań wydaje się ona jednak trudna do jednoznacznego zdefiniowania.

ppłk dr Zbigniew SABAK

CELE I ZADANIA DZIAŁAŃ NIEREGULARNYCH W OPERACJACH NA OBSZARZE KRAJU

Pojawienie się na polu walki nowych środków technicznych, zdolnych do rażenia przeciwnika na całą głębokość jego ugrupowania ze stanowisk rozmieszczonych w znacznej odległości od linii frontu spowodowało, że pod ogniem znajdzie się całe ugrupowanie i tyły walczących stron. Jednocześnie szybkie tempo oraz duży rozmach czasowo-przestrzenny operacji zaczepnych, a także manewrowy charakter obrony powodować będą, że działania bojowe obejmą całą głębokość ugrupowania, zarówno obrońcy, jak i nacierającego. Częstym zjawiskiem, zwłaszcza podczas prowadzenia manewrowych operacji obronnych, mogą być działania bojowe różnych zgrupowań w ugrupowaniu strony nacierającej. Po pierwsze - w celu wyeliminowania z walki niezwykle skutecznych i groźnych środków przeciwnika w postaci broni precyzyjnej, środków walki radioelektronicznej, środków napadu powietrznego, a po drugie - gdyż okazało się, że niezwykle skutecznym sposobem walki z przeciwnikiem jest niszczenie go "od wewnątrz", poprzez eliminowanie najistotniejszych, węzłowych elementów ugrupowania.

Do realizacji powyżej przedstawionych zadań przewidywano wcześniej utworzone, dobrze przygotowane w tym celu, operacyjne i taktyczne elementy ugrupowania bojowego.

Rozpatrując jednak konkretne warunki prowadzenia działań na

tyłach przeciwnika oraz analizując zasady funkcjonowania, rozmieszczenia, odporności na uderzenia ogniowe, możliwości odpierniania uderzeń atakującego przez takie obiekty, jak: stanowiska dowodzenia, środki walki radioelektronicznej, systemy rozpoznawczo-ogniowe i elementy logistyczne, można przypuszczać, że walkę z nimi będą mogły podjąć, wykorzystując czynnik zaskoczenia, nawet stosunkowo niewielkie siły działające w ugrupowaniu przeciwnika.

W tej sytuacji widać, że prowadzenie działań na tyłach przeciwnika przez zorganizowane zgrupowania wojsk winno być uzupełnione przez dobrze zorganizowany system, trudnych do wytropienia i zdolnych do skrytego działania, mniejszych grup żołnierzy. Działania ich winny wyrażać się w zaskakujących, krótkich i gwałtownych starciach zbrojnych, zasadzkach, napadach, najściach, aktach dywersji w połączeniu z akcjami psychologicznymi. Stosowanie takiej taktyki walki, kształtowanej pod wpływem szeregu specyficznych cech sytuacyjnych, w jakich będą prowadzone działania (np. z reguły zdecydowanej przewagi liczebnej przeciwnika w wojskach, uzbrojeniu i wyposażeniu na zajmowanym terytorium) sprawi, że sposób postępowania tych sił przyjmie charakter "działań nieregularnych".

Biorąc pod uwagę, że tylko zorganizowana i kierowana walka może prowadzić do zamierzonych celów oraz uzyskania sukcesów, należy za wszelką cenę dążyć do zachowania funkcjonalności i zagwarantowania skutecznego dowodzenia tymi działaniami.

Działania nieregularne, poszerzone o wyżej wymienione cechy, proponuje się przyjąć jako drugą (obok działań obronno-zaczepnych prowadzonych przez zorganizowane zgrupowania)

zasadniczą formę walki na zapleczu nacierającego przeciwnika.

Definicje zamieszczone w dostępnej literaturze prowadzą się do określenia, że pod pojęciem działań nieregularnych należy rozumieć całokształt różnorodnych przedsięwzięć zmierzających do osłabienia przeciwnika, jego potencjału militarnego i ekonomicznego oraz stanu moralnego przez stosowanie form i sposobów działań odmiennych od działań regularnych, wykonywanych przez drobne grupy i pododdziały wojsk operacyjnych na zapleczu przeciwnika w całkowitej izolacji od sił głównych.

Takie ujęcie działań nieregularnych nie odpowiada jednak potrzebom współczesnej teorii działań na tyłach przeciwnika podczas prowadzenia manewrowych operacji obronnych. Działania te - prowadzone, tak przez drobne doraźnie organizowane grupy, jak i zawczasu przygotowane pododdziały powinny być wkomponowane w system nadrzędnej operacji.

Sily prowadzące walkę nieregularną stanowią mogą jeden z elementów zorganizowanych działań w ugrupowaniu przeciwnika. Dlatego też, cele tej walki winny być podporządkowane ogólnym celom wymienionych działań. W niektórych jednak sytuacjach, np. całkowitego załamania się zorganizowanych, regularnych działań obronnych, wybiegać mogą poza wyżej wymienione. Należy wyodręb-

łania nieregularne:

1/ w ramach regularnych operacji obronnych prowadzonych przez wojska operacyjne;

2/ w ramach kontynuowania walki, po utracie możliwości prowadzenia regularnych działań obronnych przez wojska operacyjne.

w każdej z tych sytuacji cele działań nieregularnych kształtować się będą inaczej.

W pierwszej sytuacji można przypuszczać, że siły prowadzące te działania, realizować będą część ogólnego wysiłku wszystkich sił, działających na tyłach i w ugrupowaniu przeciwnika. Ogólnym celem sił głównych, prowadzących operację obronną, będzie za wszelką cenę rozbicie przeciwnika i wyparcie go z zajmowanego terytorium. Cele działań nieregularnych nie będą tak szerokie. Jednak treść ich będzie podporządkowana ogólnemu zamiarowi operacji obronnej. A zatem celem tych działań, w zależności od etapu operacji obronnej, może być:

- *współdziałanie w zakłóceniu ciągłości prowadzenia działań zaczepnych przez przeciwnika;*

- *pomoc siłom głównym w realizacji wybranych zadań.*

W drugiej z wymienionych sytuacji, ogólnym zamiarem każdej podejmowanej walki z przeciwnikiem, będzie w ostateczności rozbicie go. Jednakże zakres działań nieregularnych będzie tylko niewielką częścią całokształtu podejmowanych przedsięwzięć w tym celu. Ich realizacja z pewnością nie doprowadzi do osiągnięcia zdecydowanej przewagi nad przeciwnikiem i ostatecznego pokonania go. Działania nieregularne, prowadzone przez pozostałe na tyłach przeciwnika zorganizowane grupy żołnierzy, mogą natomiast przekształcić się z czasem w działania partyzanckie.

W tej sytuacji można przypuszczać, że celem działań nieregularnych będzie:

- utrzymanie ciągłości walki zbrojnej z przeciwnikiem;
- kształtowanie konkretnych warunków do organizowania pierwszych grup oporu;
- a następnie tworzenie oddziałów partyzanckich i przejścia ich do walki zbrojnej.

Zadania sił prowadzących działania nieregularne

Przedstawione powyżej możliwe sytuacje, w jakich mogą być prowadzone działania nieregularne, wskazują, że zamierzone cele mogą być osiągnięte przez realizację podobnych zadań. W rzeczywistości jednak, w pierwszym przypadku, kiedy dominującą rolę w walce z przeciwnikiem spełniać będą siły główne, z którymi będzie utrzymywane ścisłe współdziałanie, znajdzie konieczność wykonywania, w większości przypadków, zadań narzuconych przez te siły. Tym samym można stwierdzić, że aby osiągnąć wyżej wymienione cele, należy wykonać szereg zadań, które proponuje się ująć w następujące grupy:

1. *Udział w rozpoznaniu;*
2. *Udział w walce z wybranymi elementami sił zbrojnych przeciwnika;*
3. *Udział w zwalczaniu systemu zabezpieczenia działań przeciwnika;*
4. *Udział w uniemożliwieniu swobodnego wykorzystania przez przeciwnika właściwości i obiektów terenowych;*
5. *Udział w prowadzeniu działalności psychologicznej.*

Sily prowadzące działania nieregularne

Rozważając możliwy charakter prowadzonych operacji obronnych, można wyodrębnić przynajmniej kilka okoliczności, które będą źródłem sił mogących przechodzić do działań nieregularnych.

Warunki przechodzenia do takich działań mogą powstawać podczas prowadzenia operacji obronnej przez wojska operacyjne. Duże przestrzenie, daleko posunięta decentralizacja dowodzenia, duża samodzielność pododdziałów realizujących poszczególne zadania, brak ciągłości linii frontu, a często i styczności między pododdziałami prowadzącymi obronę na samodzielnych kierunkach, *prowadzić może do pozostawania w ugrupowaniu przeciwnika różnych grup żołnierzy*. Szczególnie często sytuacje takie mogą powstawać podczas:

- przełamania obrony broniących się sił i wyjścia przeciwnika głęboko na tyły;

- długotrwałej walki w okrążeniu, wyczerpaniu się zapasów i braku możliwości utrzymania bronionego rejonu;

- odcięcia dróg, wycofania się pododdziałów w czasie działań opóźniających;

- odcięcia przez przeciwnika części sił wykonujących kontrataki i niemożliwości połączenia się tych sił z wojskami własnymi.

Druga grupa stanowić będą siły prowadzące walkę obronno-zaczezną na tyłach przeciwnika. Biorąc pod uwagę specyfikę prowadzenia działań w ugrupowaniu strony nacierającej przez wcześniej wymienione elementy, można przypuszczać, że w wyniku

uderzeń przeciwnika i poniesionych strat część sił utraci możliwość prowadzenia regularnej walki. Nie mogą one jednak całkowicie zaprzestać oddziaływania na przeciwnika. Powinny, w miarę posiadanych możliwości, atakować obiekty, których niszczenie innymi siłami i środkami jest trudne, nieopłacalne lub niecelowe. Siły te będą mogły prowadzić rozpoznanie oraz akcje dywersyjne. Tym samym postępowanie ich przyjmie charakter działań nieregularnych.

Głębsze rozważania pozwalają przypuszczać, że przejście do działań nieregularnych w ugrupowaniu przeciwnika może następować tak w sposób żywiołowy pod wpływem zaistniałych warunków, jak i w sposób planowy poprzez celowe pozostawianie lub wysyłanie na tyły przeciwnika niewielkich, *dobrze zorganizowanych i przygotowanych w tym celu grup lub pododdziałów żołnierzy wojsk regularnych*. Użycie takich grup może przyczynić się do nadania działaniom nieregularnym specyficznych, odmiennych od dotychczas przyjętych, cech wynikających z zastosowania nowoczesnego uzbrojenia i sprzętu oraz środków transportu lądowego i powietrznego. Te środki walki umożliwią prowadzenie akcji w szybkim tempie. Pozwolą działać na większym terenie, w szerszym zakresie stosować aktywne metody walki oraz unikać niepotrzebnych potyczek. Jednocześnie trzeba pamiętać, że nie zwolnią sił prowadzących działania nieregularne od przestrzegania zasad rozródowania, a także nałożą większe wymagania w zakresie maskowania. Siłami, które mogą do takich działań przechodzić w sposób zamierzony, mogą być:

- *pododdziały i grupy specjalne;*
- *grupy i pododdziały rozpoznawcze;*

- *grupy żołnierzy spośród wojsk desantowo-szturmowych;*
- *specjalnie przygotowane i wyposażone pododdziały wojsk zmechanizowanych.*

Wydaje się, że powyżej przedstawione fakty nie zmieniają samej istoty działań nieregularnych. Uczynia je jedynie bardziej skutecznymi.

Działania nieregularne mogą być także prowadzone przez zorganizowane zespoły ludzi (żołnierzy rezerwistów), pozostających w miejscu swego zamieszkania po zaskakującym zajęciu terenów przygranicznych przez przeciwnika. Tego rodzaju sytuacje powinny być wcześniej przewidywane i zabezpieczone od strony organizacyjnej. Głównie w zakresie powiadamiania i tworzenia zwartych, uzbrojonych grup, składających się z ludzi świadomych celów wojny, wewnętrznie zdyscyplinowanych i zdecydowanych podjąć walkę. Drugim zasadniczym problemem w ramach rozpatrywanej sytuacji będzie zaopatrzenie tych sił w umundurowanie, uzbrojenie i inne środki walki. Można dokonać tego gromadząc wcześniej w umówionych miejscach niezbędne środki. Organizatorem, w czasie pokoju, warunków sprzyjających do późniejszego tworzenia grup, zdolnych prowadzić działania nieregularne, mogą być obecnie istniejące garnizony. Powinny one mieć plany uwzględniające takie zagadnienia, jak: organizacja grup, uzbrojenie i wyposażenie ich, kwestie dowodzenia i podporządkowania oraz rejony działania i sposoby prowadzenia walki. Widzi się także ogromną rolę w tym zakresie tworzonych Sił Obrony Regionalnej (Terytorialnej). W każdym jednak przypadku, w początkowym okresie, działania prowadzone przez te siły nie będą w wymaganym zakresie skorygowane z planami wojsk regularnych. Grupy mogą cierpieć na niedostatek broni.

Działalność może skupiać się jedynie na zdobywaniu broni od przeciwnika, orientowaniu się w ogólnej sytuacji, poszukiwaniu kontaktu z wojskami operacyjnymi oraz przygotowywaniu się do prowadzenia konkretnych akcji bojowych. Mimo poważnych trudności uważa się, że wyżej wymienione siły należy brać pod uwagę podczas przygotowania działań nieregularnych na tyłach przeciwnika.

ppłk dr Konrad RUDAWSKI

WSOWZ

CEL DZIAŁANIA WOJSK W DZIAŁANIACH NIEREGULARNYCH

W działaniach bojowych prowadzonych w każdych warunkach, zwłaszcza zaś w działaniach nieregularnych, które charakteryzują się dużym stopniem złożoności, wytyczenie celu wymaga wnikliwych, głębokich i wszechstronnych rozważań. Dużej rozwagi wymaga też określenie warunków i środków determinujących osiągnięcie założonego celu.

Cel działań nieregularnych prowadzonych w ugrupowaniu przeciwnika będzie wynikał z celu prowadzonej operacji (obronnej, zaczepnej). Będzie on celem pośrednim. Należy przy tym zastrzec, że powinien on w pełni uwzględniać realia konkretnej sytuacji operacyjno-taktycznej oraz określone warunki przestrzenno-czasowe i teren działań. Płk prof. dr K. Nożko twierdzi, że "...nieprzestrzeganie zgodności celów z możliwościami prowadzi do awanturnictwa."¹⁾ Jeżeli mówimy, że cel działań nieregularnych jest pośrednim celem danej operacji (walki), to jego osiągnięcie powinno tworzyć naturalne warunki do szybszego osiągnięcia jej celu. Dlatego formułując cel, nie należy ograniczać się tylko do samych działań nieregularnych.

Po określeniu celu wszystkie decyzje wykonawcze i działania wojsk muszą być podejmowane z punktu widzenia jego osiągnięcia w jak najkrótszym czasie i kosztem najmniejszych strat własnych.

Cel stanowi podstawę do analizy i oceny sytuacji, podjęcia decyzji i sformułowania zadań bojowych. Wykonanie tych zadań ¹⁾ pozwala dopiero osiągnąć zakładany cel.

Cel działania pododdziałów prowadzących działania nieregularne w ugrupowaniu przeciwnika może być różny. Wynikać on będzie

głównie z aktualnego charakteru działań na froncie i perspektywy rozwoju sytuacji na danym obszarze.

Duży wpływ na określenie celu działań nieregularnych wywrze sposób przejścia do działań w ugrupowaniu przeciwnika.

W świetle powyższych uwarunkowań przypuszczalny cel działania pododdziałów w ugrupowaniu przeciwnika może sprowadzać się do:

* pomocy siłom głównym wojsk własnych w realizacji określonych zadań /celu głównego/.

¹⁾ K. Nożko: *Założenia i zasady współczesnej sztuki operacyjnej.*
Warszawa 1967, s. 84.

mjr dypl. Kazimierz RAKOWSKI

WSOWZ

WARUNKI PRZECHODZENIA PODODDZIAŁÓW DO DZIAŁAŃ NIEREGULARNYCH

Coraz nowsze generacje uzbrojenia, oraz ustawicznie doskonalone struktury organizacyjne większości armii europejskich powodują wzrost ich możliwości w działaniach bojowych. Analiza tego zjawiska skłania do przypuszczenia, że ewentualny konflikt zbrojny w Europie będzie miał wysoce manewrowy charakter, wynikający z dążności stron zaangażowanych w konflikcie do uniknięcia długiej, wyczerpującej wojny. Stąd prawdopodobne są głębokie, silne uderzenia, których celem będzie opanowanie ośrodków administracyjnych i przemysłowych, mających decydujące znaczenie dla losów wojny.

Takie działania nie będą sprzyjały utrzymywaniu się ciągłej linii styczności wojsk. Linia oddzielająca walczące strony będzie ustawicznie przerywana, a jej przebieg przesuwany w różne strony w stosunkowo krótkich odstępach czasu. Stąd prawdopodobnie stosunkowo często będą miały miejsce sytuacje, w których pododdziały i oddziały walczących stron pozostaną na terytorium opanowanym przez przeciwnika.

Wydaje się, że pierwszoplanowym (zasadniczym) celem działania pododdziału (oddziału), który znalazł się w ugrupowaniu przeciwnika, powinno być działanie mające na celu zachowanie zdolności bojowej i jak najszybsze połączenie się z wojskami własnymi. Jednak często wskutek ciągle zmieniającej się sytuacji taktycznej będzie to bardzo trudne lub nawet niemożliwe do zrealizowania. Wówczas dowódca pododdziału (oddziału), który znalazł się w ugrupowaniu przeciwnika winien podjąć decyzję o przejściu do działań nieregularnych.

Decyzja o przejściu do działań nieregularnych musi być poprzedzona wszechstronną analizą warunków, w jakich działania mają być prowadzone. Podejmującemu decyzję dowódca powinna zawsze towarzyszyć świadomość opłacalności działań nieregularnych. O tym czy podejmowane działania będą efektywne decydować będzie szereg czynników.

Na tym etapie rozważań można by wyróżnić kilka grup warunków, jakie będzie musiał uwzględnić podejmujący decyzję dowódca:

1) Warunki taktyczno-operacyjne - wydają się być najważniejszym zespołem warunków. Pod tym pojęciem należy rozumieć szeroko pojmowaną sytuację taktyczną. To ona decydowała będzie o celowości działań nieregularnych, ze względu na to, że działania nieregularne należy postrzegać jako jeden z elementów działań zbrojnych, wspomagających wojsko prowadzące regularną walkę. Wątpliwym wydaje się przypuszczenie, że dowódca pododdziału, który znalazł się w ugrupowaniu przeciwnika będzie znał sytuację taktyczną na otaczającym go obszarze. Stąd konieczność dążenia do sytuacji, w której w każdym wypadku dowódca takiego pododdziału będzie utrzymywał łączność z przełożonym co umożliwi stawianie mu zadań bojowych.

Rozpatrując sytuacje, w których może zaistnieć możliwość podjęcia działań nieregularnych, można by warunki taktyczno-operacyjne podzielić na dwie grupy:

a) w działaniach obronnych

- w wyniku wykonania przez przeciwnika głębokiego uderzenia, rozcinającego zgrupowanie broniących się wojsk;
- wskutek izolacji broniącego się pododdziału, wynikłej po rozbiciu broniącego się sąsiada (sasiadów);
- wskutek niemożności dalszego powstrzymywania natarcia przeciwnika w czasie prowadzenia walki w okrążeniu lub niemożność "przebicia się" do wojsk własnych;

- w wyniku odcięcia dróg wycofania w działaniach opóźniających;

- wskutek rozbicia lub odcięcia przez przeciwnika sił wykonujących kontratak lub przeciwuderzenia;

b) w działaniach zaczepnych

- w wyniku rozcięcia ugrupowania nacierających wojsk po wykonanym przez przeciwnika kontrataku lub przeciwuderzeniu;

- wskutek niepowodzenia działań rajdowych, oddziałów wydzielonych, oddziałów rozpoznawczych, patroli rozpoznawczych itp. elementów ugrupowania lub w wypadku, gdy siły nacierające na ich kierunku zostaną zatrzymane lub zmienią kierunek działania;

- wskutek niemożności utrzymania opanowanego przez oddział wydzielony, lub rajdowy obiektu bądź rejonu do czasu podejścia sił głównych;

- wskutek niepowodzenia działań desantowych lub w wypadku niemożności połączenia się desantu z siłami głównymi;

- po wykonaniu zadania przez grupy specjalne lub rozpoznawcze w wypadku, gdy połączenie się z wojskami własnymi jest niemożliwe.

2) Warunki terenowe - rozumiane jako zespół czynników zawierających w sobie teren wraz z pokryciem oraz jego infrastrukturą. Wydaje się, że sprzyjającymi do podjęcia działań nieregularnych warunkami terenowymi mogą być:

- tereny dużych kompleksów leśnych - rozumianych nie tyle jako obszar działań nieregularnych co właściwie jako baza wypadowa do działań poza nimi;

- teren lesisto-jeziorny - zapewniający zarówno możliwości skrytego, jak i efektywnego działania, stosunkowo niedużymi siłami;

- góry - ze względu na swój charakter dają podobne możliwości jak teren lesisto-jeziorny;

- duże aglomeracje miejskie stwarzają możliwości zarówno skrytego, jak i wysoce efektywnego działania zarówno w samym mieście, jak i poza nim.

3) Warunki klimatyczne - a właściwie pogodowe rozumiane nie tylko jako pora roku ale jako pora dnia. Najkorzystniejszą porą roku wydaje się być okres od późnej wiosny do wczesnej jesieni. Pozostała część roku wpływa destrukcyjnie na działania nieregularne przez to, że:

- negatywnie wpływa na stan zdrowotności żołnierzy zwiększając straty poniesione w walce o zachorowania, odmrożenia i inne urazy;

- ułatwia przeciwnikowi lokalizację pododdziałów dzięki śladom pozostawionym w śniegu, błocie itp.;

- utrudnia przedsięwzięcia związane z maskowaniem;

- utrudnia zdobywanie wyżywienia;

- utrudnia bytowanie.

Natomiast korzystniejszą porą dnia wydaje się być noc. Mimo ciągłego rozwoju broni i przyrządów obserwacyjnych do prowadzenia działań w nocy, ciągle noc stanowi ten czynnik, który sprawia, że działania nocne są mniej efektywne. Natomiast pododdział działający w ugrupowaniu przeciwnika, wykorzystując wyniki rozpoznania prowadzonego za dnia dzięki zaskoczeniu skrytości działań nawet nie dużymi siłami może uzyskać znaczące efekty.

4) Warunki demograficzne - rozumiane jako gęste zaludnienia obszaru działań nieregularnych, a także stosunek miejscowej ludności do wojsk własnych.

Wydaje się, że gęstość zaludnienia obszaru przyszłych działań w momencie podejmowania działań nieregularnych jest bez większego znaczenia. Decydującym warunkiem są warunki taktyczno-operacyjne. Jednak w czasie prowadzenia działań nieregularnych na obszarze własnego kraju, miejscowa ludność może okazać pomoc w prowadzeniu działań poprzez:

- prowadzenie rozpoznania (zbieranie informacji);
- dostarczanie leków i hospitalizacji rannych i chorych;
- w dużych aglomeracjach miejsko-przemysłowych dostarczając materiału wybuchowego, niezbędnych chemikaliów itp.;
- ↳ - dostarczanie żywności.

Przychylność miejscowej ludności jest oczywiście warunkiem sprzyjającym podjęciu działań nieregularnych. W przeciwnym wypadku pododdział działający w ugrupowaniu przeciwnika oprócz jego wojsk ma jeszcze jednego przeciwnika - miejscową ludność.

5) Warunki organizacyjno-materiałowe. Pod tym pojęciem należy rozumieć zarówno przydatność pododdziału do prowadzenia działań nieregularnych, wynikającą z posiadanego uzbrojenia, oraz przeznaczenia, a także stan posiadanych środków materiałowych, umożliwiających mu podjęcie skutecznych działań w ugrupowaniu przeciwnika.

Rozpatrując warunki organizacyjne dochodzimy do wniosku, że najbardziej predystynowanymi do prowadzenia działań nieregularnych wydają się być te pododdziały, które po utracie własnego ~~uzbrojenia~~ bojowych zasadniczego sprzętu przedstawiają w dalszym ciągu realną wartość bojową, ze względu na posiadane pozostałe uzbrojenie. Nie bez znaczenia jest także przeznaczenie pododdziału, gdyż właśnie pod kątem przeznaczenia był on szkolony i używany w walce.

Biorąc powyższe po uwagę, należy stwierdzić, że najbardziej predystynowanymi do podjęcia działań nieregularnych będą pododdziały:

- wojsk powietrzno-desantowych i desantowo-morskich - w ich przypadku zarówno proces szkolenia, jak też uzbrojenie i wyposażenie sprawiają, że działania w oderwaniu od sił własnych są zgodne z ich przeznaczeniem. Przejście do działań nieregularnych w przypadku tych wojsk, może oznaczać jedynie podział większej jednostki organizacyjnej na kilka mniejszych, ułatwiających

działanie w obszarze zajętych przez przeciwnika;

- pododdziały rozpoznawcze, grupy rozpoznawcze i specjalne - w interesującym nas aspekcie demonstrują podobne walory jak wojska desantowe. Ponadto ze względu na swoją małą liczebność w działaniach nieregularnych mogą "wchłaniać" do swoich szeregów żołnierzy z rozbitych oddziałów innych specjalności;

- pododdziały piechoty - w wypadku niemożności użycia zasadniczego uzbrojenia w dalszym ciągu stanowią realną siłę bojową ze względu na charakter szkolenia i pozostałe uzbrojenie;

- pododdziały saperów - w prawdzie dysponują małą siłą ognia, lecz mogą posiadać materiał wybuchowy, lub pozyskiwać go z min i pocisków przeciwnika, a ponadto są przeszkolone w wykonywaniu niszczeń.

Pododdziały pozostałych rodzajów wojsk w wyniku niemożności użycia zasadniczego sprzętu bojowego znacznie tracą na wartości w przewidywaniu użycia do działań nieregularnych. Winny one zatem dążyć do połączenia się z wojskami własnymi w celu uniknięcia całkowitego rozbitcia.

Podobne wnioski nasuwają się po rozpatrzeniu warunków materiałowych. Dowódca podejmujący decyzję o przejściu do działań nieregularnych musi uwzględnić wiele uwarunkowań między innymi: stan zapasów amunicji, żywności, lekarstw itp. Sprawia to, że dochodzimy do wniosków zbieżnych z tymi, które nasuwają się po rozpatrzeniu warunków organizacyjnych.

Na zakończenie wypada stwierdzić, że nie omówiono wszystkich warunków w jakich pododdziały będą przechodziły do działań nieregularnych. Zwłaszcza warunki taktyczno-operacyjne ze względu na permanentny rozwój sztuki wojennej, tworzenie nowych form i sposobów walki są trudne do przewidzenia. Każda zmiana w tej dziedzinie będzie powodowała zanikanie jednych i powstawanie nowych warunków przechodzenia pododdziałów do działań nieregularnych. Taka sytuacja będzie zmuszała dowódców różnych szczebli

do gruntownej analizy sytuacji przed podjęciem decyzji o prowadzeniu działań w ugrupowaniu przeciwnika. Jednak niemal pewnym wydaje się stwierdzenie, że podejmując decyzję o przejściu do działań nieregularnych dowódca powinien kierować się dwoma wyznacznikami: po pierwsze potrzebą podjęcia takiej formy walki, a po drugie przewidywanymi rezultatami takich działań.

PODSUMOWANIE

Przewidywany obraz pola walki, głównie jego dynamizm i gwałtowność zmian sytuacji, nie pozostaje bez wpływu na wiele kwestii dotyczących działań nieregularnych. Jawi się wiele sytuacji taktycznych i taktyczno-operacyjnych, w których możemy postrzegać rozpatrywane działania. Dokonując pewnych uogólnień warunków i potrzeb pola walki można przyjąć, że przechodzenie do działań nieregularnych będzie:

- zamierzone (planowe);
- niezamierzone (nieplanowe, wymuszone).

Nie ulega wątpliwości, że znacznie korzystniejsze warunki zaistnieją podczas planowego przechodzenia do działań nieregularnych. Wyprzedzając będzie można rozstrzygnąć wiele kwestii z obszaru ich przygotowania i prowadzenia. Uczestnicy tego rodzaju działań nie będą traktować ich jako coś niekorzystnego, a jeden z możliwych sposobów dalszej walki z przeciwnikiem. Przy zamierzonym przechodzeniu do działań w jego ugrupowaniu będą warunki do zorganizowania współdziałania i nakreślenia planu systemowego oddziaływania na nieprzyjaciela.

W sytuacji odwrotnej trzeba będzie rozstrzygać wiele kwestii w warunkach wymuszonych dotychczas prowadzoną walką. W skrajnie ograniczonym czasie i nierzadko równoległe z odpieraniem ataków przeciwnika lub przedzieraniem się przez obszar jego bytności, przyjdzie organizować działania nieregularne.

Warunki przechodzenia do działań nieregularnych mogą być zróżnicowane. I tym razem, dokonując pewnego uogólnienia, można przyjąć, że głównie zależą one od:

- sytuacji pola walki;
- warunków terenowych;
- warunków widoczności;
- postawy ludności cywilnej i sił działających w danym rejonie.

Niewątpliwie na warunki przechodzenia wpłynie także stan organizacyjny wojsk, ich specyfika i przygotowanie. Są podstawy

przypuszczać, że najbardziej predysponowane do działań nieregularnych są te związki taktyczne, oddziały i pododdziały, które już w okresie szkolenia pokojowego są przysposabiane do działań wewnątrz ugrupowania przeciwnika. Pamiętać należy jednak o tym, że liczebnie są to siły niewielkie, elitarne i przewidziane do realizacji całkiem innych zadań.

Niezależnie od warunków przechodzenia, celem działań nieregularnych może być:

- ograniczanie swobody działania przeciwnika na obszarze przez niego zajętych;
- absorbowanie wojsk przeciwnika do realizacji zadań bezpośrednio nie związanych z rozwijaniem działań zaczepnych;
- utrzymywanie ciągłości walki z przeciwnikiem i nadawanie jej form działań partyzanckich;
- oddziaływanie psychologiczne.

Tak szerokiego spektrum możliwych celów działań nieregularnych jest możliwe do osiągnięcia w wyniku realizacji szeregu zadań. Ich liczba może być bardzo duża. Dlatego korzystniej jest ująć je w następujące grupy, którymi może być:

- udział w rozpoznaniu i dywersji;
- niszczenie lub dezorganizowanie działania wybranych elementów do systemu zabezpieczenia działań przeciwnika;
- uniemożliwienie przeciwnikowi swobodnego wykorzystania infrastruktury zajętego obszaru kraju;
- ciągłe nękanie przeciwnika, niezależnie od miejsca jego znajdowania się i pory doby.

Takie podejście do przewidywanych zadań pozwala wyciągnąć dość istotny wniosek. Suma zadań realizowanych w ramach działań nieregularnych przez zgrupowania taktyczne wpływa na działania operacyjne, na zmagania prowadzone bezpośrednio na froncie.

Działania nieregularne stanowią istotny element walki z agresorem. Dlatego nieodzowne jest ujęcie poczyną wszystkich sił w jeden dynamiczny system, w którym muszą być jasno i jednoznacznie zdefiniowane zadania dla części wojsk operacyjnych, które znalazły się w ugrupowaniu przeciwnika, sił obrony teryto-

rialnej i układu pozamilitarnego.

Na kolejnym konwersatorium zamierzamy przeanalizować sposoby realizacji poszczególnych zadań bojowych. Chcemy określić specyfikę taktyki podczas prowadzenia działań nieregularnych. Istotnym będzie też rozpatrzenie wielu kwestii związanych z zabezpieczeniem działania wewnątrz ugrupowania przeciwnika. Trzeba nakreślić sposób rozstrzygnięcia spraw z obszaru logistyki. Zwłaszcza przy wymuszonym przejściu do działań nieregularnych należało będzie odpowiedzieć na pytanie: a co z techniką bojową, jak ją wykorzystywać i co zrobić w chwili wyczerpania amunicji czy paliwa?

Oddzielnym, lecz nie mniej ważnym zagadnieniem będzie nakreślenie planu współdziałania z wszystkimi siłami prowadzącymi walkę z przeciwnikiem. Należy także zastanowić się jak powinien wyglądać ogólny scenariusz łączenia się z wojskami operacyjnymi, które po powstrzymaniu nieprzyjaciela odzyskaniu inicjatywy, przejdą do działań zaczepnych w celu wyparcia agresora z obszaru kraju.

Jestem przekonany, że rozpatrzenie tak szerokiego wachlarza problemów i wcześniejsze wyniki pracy naukowej, pozwolą na zbudowanie mocnej podstawy teoretycznej do opracowania zwartego materiału na temat działań nieregularnych w ewentualnych operacjach na obszarze kraju.

